

3 ODLIŠENÍ STÁTNÍ IMUNITY OD JINÝCH DOKTRÍN A IMUNIT PŘEDSTAVITELŮ CIZÍCH STÁTŮ

Státní imunita je jeden z případů, kdy příslušnost vnitrostátního soudu jednoho státu může být omezena, když dané řízení postihuje zájmy cizího státu. Další takové případy jsou doktríny *Act of State* (akt veřejné moci) a *Political Question* (politická otázka). Tyto doktríny jsou krátce představeny na příkladu jejich aplikování ve Spojených státech amerických, což ilustruje rozdíl mezi nimi a státní imunitou, která bude v detailu diskutována v následujících kapitolách.⁵⁸

Pro případné žalující strany je důležité být si vědom těchto různých doktrín a jejich případné aplikace v jejich sporech proti státům. Státní imunita nemusí být jedinou obranou, kterou se stát může zaštitit. Co se může na první dojem jevit jako komerční spor proti státu, může mít politickou dimenzi a spadat pod doktrínu *Act of State* a *Political Question*.

Autor také využije této kapitoly, aby krátce nastínil rozdíl mezi státní imunitou a imunitami představitelů cizích států včetně diplomatické imunity, protože bývají často chybně zaměňovány. Na závěr autor krátce zmíní imunitu mezinárodních organizací.

3.1 Doktrína *Act of State* (akt veřejné moci)

Ve Spojených státech amerických *Restatement (Third) Foreign Relations Law* definovalo doktrínu *Act of State* následovně: „In the absence of a treaty or the other unambiguous agreement regarding controlling legal principles, courts in the United States will generally refrain from examining the validity of a taking by a foreign state of property within its own territory, or from sitting in judgment on other acts of a governmental character done by a foreign state within its own territory and applicable there.“⁵⁹

Podle *Restatement (Third) Foreign Relations Law* tak americké soudy nebudou posuzovat platnost znárodnění provedeného státem na majetku na svém území nebo

⁵⁸ Viz kapitola 7, Jurisdikční imunita a výjimky z jurisdikční imunity, a kapitola 8, Exekuční imunita a výjimky z exekuční imunity.

⁵⁹ *Restatement (Third) Foreign Relations Law* (1987), § 443(1).

platnost aktů veřejné moci přijatých jiným cizím státem na svém území a aplikovaných na tomto území.

Nejvyšší soud pak tuto doktrínu popsal ve svých dvou zásadních rozsudcích následovně:

- *Underhill v. Hernandez*: „Every sovereign state is bound to respect the independence of every other sovereign state, and the courts of one country will not sit in judgment on the acts of the government of another, done within its own territory.“⁶⁰
- *Banco Nacional de Cuba v. Sabbatino*: „The act of state doctrine in its traditional formulation precludes the courts of this country from inquiring into the validity of the public acts a recognized foreign sovereign power committed within its own territory.“⁶¹

Podstatou doktríny *Act of State* tedy je, že soud jednoho státu nebude posuzovat akty veřejné moci vykonané jiným cizím státem na svém území. Základem pro tuto doktrínu je taktéž rovnost států a *international comity*.

Podobně jako ve Spojených státech amerických je tato doktrína chápána i ve Spojeném království. Britské soudy také nebudou rozhodovat o aktech cizího státu nebo jeho zástupců, pokud je přímo napadena jejich platnost nebo legalita.⁶²

Nutno také podotknout, že tato doktrína má i své limity. Například ve Spojeném království soudy rozhodly, že se neaplikuje v případech, kdy jsou akty cizího státu jasným porušením mezinárodního práva nebo vážným porušením lidských práv, protože takové akty jsou proti anglickému veřejnému pořádku.⁶³

Anglický odvolací soud také popsal spojitost doktríny *Act of State* a státní imunity; podle soudu je doktrína *Act of State* „[a] form of immunity *ratione materiae*, closely connected with analogous doctrines of sovereign immunity and, although a domestic doctrine of English (and American) law, is founded on analogous concepts of international law, both public and private, and of the comity of nations. It has been applied in a wide variety of situations, but often arises by way of defence or riposte: as where a dispossessed owner sues in respect of his property, the defendant relies on a foreign act of state as altering title to that property, and the claimant is prevented from calling into question the effectiveness of that act of state“.⁶⁴

⁶⁰ *Underhill v. Hernandez*, 168 U.S. 250, 252 (1897).

⁶¹ *Banco Nacional de Cuba v. Sabbatino*, 376 U.S. 398, 401 (1964).

⁶² CANNON, A., ORMSBY, H. *Belhaj v Straw*: English Court of Appeal rules that state immunity and the act of state doctrine does not prevent claims against the British government for alleged involvement in unlawful rendition. *Herbert Smith Freehills Notes*. 2014 (17. listopad), dostupné na: <http://hsfnotes.com/publicinternationallaw/2014/11/17/belhaj-v-straw-english-court-of-appeal-rules-that-state-immunity-and-the-act-of-state-doctrine-do-not-prevent-claims-against-the-british-government-for-alleged-involvement-in-unlawful-rendition/> (cit. 20. 7. 2017).

⁶³ *Oppenheimer v. Cattermole* [1976] AC 249; *Kuwait Airways Corporation v. Iraqi Airways Corp.* (Nos. 4 and 5) [2002] 2 AC 883.

⁶⁴ *Yukos Capital Sarl v. OJSC Rosneft Oil Co.* (No. 2) [2014] QB 458, dostupný na: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2012/855.html> (cit. 20. 7. 2017).

Tento obranný právní prostředek je často použit cizím státem v případech, kdy se zároveň dovolává i státní imunity.

Ve Spojených státech amerických v případě, že federální soud shledá, že se doktrína *Act of State* aplikuje, je řízení ukončeno podle pravidla 12(b)(6) federálního občanského soudního řádu (*Federal Rules of Civil Procedure*) – tj. neuvedení nároku, pro který soud může poskytnout nápravu žalující straně („failure to state a claim upon which relief can be granted“).⁶⁵

3.2 Doktrína *Political Question* (politická otázka)

Nejvyšší soud Spojených států amerických popsal doktrínu *Political Question* tak, že tato doktrína „excludes from judicial review those controversies which revolve around policy choices and value determinations constitutionally committed for resolution to the halls of Congress or the confines of the Executive Branch“.⁶⁶

Doktrína politické otázky tak brání soudnímu přezkumu sporů, které se točí kolem politických rozhodnutí, která americká ústava přidělila zákonodárné a výkonné moci. Tato doktrína je spojena s principem dělby moci ve státě a oddělením moci soudní, zákonodárné a výkonné.⁶⁷

Nejvyšší soud pak vypracoval seznam šesti ukazatelů, z nichž každý postačí pro aplikaci doktríny politické otázky:

- textově prokazatelný ústavní závazek, který svěřuje danou otázku jiné složce politické moci (exekutivě či legislativní moci);
- nedostatek soudně zjiřitelných a použitelných standardů pro řešení dané otázky;
- nemožnost rozhodnout, aniž by bylo učiněno počáteční politické rozhodnutí, které je jasně nevhodné pro soudní uvážení;
- nemožnost soudu přijmout nezávislé rozhodnutí, aniž by vyjádřil nedostatek respektu jiné složce politické moci;
- neobvyklá potřeba bezpodmínečného dodržování politického rozhodnutí, které již bylo učiněno;
- potenciální zostuzení kvůli různým interpretacím jedné otázky různými složkami politické moci.⁶⁸

⁶⁵ *Spectrum Stores, Inc v. Citgo Petroleum Corporation*, 632 F.3d 938, 948 (5th Cir. 2011).

⁶⁶ *Japan Whaling Ass'n v. Am. Cetacean Soc.*, 478 U.S. 221, 230 (1986).

⁶⁷ *Baker v. Carr*, 369 U.S. 186, 217 (1962) („It is apparent that several formulations which vary slightly according to the settings in which the questions arise may describe a political question, although each has one or more elements which identify it as essentially a function of the separation of powers“).

⁶⁸ *Ibid.* (Překlad autora. V anglickém originále: „Prominent on the surface of any case held to involve a political question is found a textually demonstrable constitutional commitment of the issue to a coordinate political department; or a lack of judicially discoverable and manageable standards for resolving it; or the impossibility of deciding without an initial policy determination of a kind clearly for nonjudicial discretion; or the impossibility of a court's undertaking independent resolution without expressing lack of the respect due coordinate branches of government; or an unusual need for

Tyto ukazatele se staly standardní referencí pro popis politické otázky v judikatuře amerického Nejvyššího soudu.⁶⁹ Byly také použity americkými státními soudy, jak o tom svědčí například judikatura soudů ve státě New York.⁷⁰

Záležitosti týkající se zahraničních věcí jsou jednou z oblastí, v nichž soudy pravidelně uznávají, že politické složky vlády, tj. vláda a kongres, mají velmi široký prostor pro své uvážení. Nejvyšší soud v tomto smyslu rozhodl, že „[t]he conduct of the foreign relations of our Government is committed by the Constitution to the Executive and Legislative—‘the political’—Departments of the Government, and the propriety of what may be done in the exercise of this political power is not subject to judicial inquiry or decision“.⁷¹

Například uznávání nových států a nových vlád je tak ve Spojených státech amerických mimo pravomoc soudů.⁷² To samé se týká rozhodnutí o svrchovanosti nad určitým územím. Spory ohledně svrchovanosti cizích států nad určitým územím musejí být řešeny politickými složkami moci.⁷³ Nejvyšší soud tak například v roce 1839 shledal ohledně Falklandských ostrovů, že vláda Spojených států amerických již rozhodla, že nenáleží pod vládu Buenos Aires a že toto rozhodnutí vlády je závazné pro americké soudy.⁷⁴

V případě, že federální soud shledá, že se doktrína politické otázky aplikuje, je řízení ukončeno podle pravidla 12(b)(1) federálního občanského soudního řádu (*Federal Rules of Civil Procedure*) – tj. pro nedostatek věcné příslušnosti (*lack of subject-matter jurisdiction*).⁷⁵

---

unquestioning adherence to a political decision already made; or the potentiality of embarrassment from multifarious pronouncements by various departments on one question“)

⁶⁹ *I.N.S. v. Chadha*, 462 U.S. 919 (1983); *Davis v. Bandemer*, 478 U.S. 109, 120–126 (1986); *Vieth v. Jubelirer*, 541 U.S. 267, 277 (2004).

⁷⁰ *People v. Ohrenstein*, 153 A.D.2d 342, 358 (1st Dep’t 1989) („It has been recognized that the separation of powers in our tri-partite form of government gives rise to so-called ‘political questions’, not to be confused with ‘political cases’, which are not appropriate for judicial intervention and which are held to be non-justiciable. While the contours of what constitutes such a ‘political question’ are necessarily flexible, and not always easy of definition, the United States Supreme Court in *Baker v. Carr*, 369 U.S. 186, 82 S.Ct. 691, 7 L.Ed.2d 663, set forth relevant criteria to enable a court to make a determination as to whether a ‘political question’ can be said to exist in a particular situation“).

⁷¹ *Oetjen v. Central Leather Co.*, 246 U.S. 297, 302 (1918).

⁷² WRIGHT, Ch. A., MILLER, A., COOPER, E. *Federal Practice & Procedure*. Thomson West, 2015, § 3534.2.

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ *Williams v. Suffolk Ins. Co.*, 38 U.S. 415, 420–421 (1839) („The executive department of the United States government having taken the position that the Falkland Islands are not part of the dominions of Buenos Ayres, and that the seal fisheries of those islands are not subject to legislation by the latter government, the courts of the United States are precluded from inquiring into that question; the determination of the executive branch of the government on political questions being conclusive on the judiciary“).

⁷⁵ *Spectrum Stores, Inc v. Citgo Petroleum Corporation*, 632 F.3d 938, 948 (5th Cir. 2011).

3.3 Imunity představitelů cizích států

Představitelé cizích států požívají imunity *ratione materiae* a *ratione personae*. Zmíníme rovněž diplomatickou a konzulární imunitu, což jsou nejčastěji aplikované imunity představitelů cizích států. Na závěr upřesníme vztah mezi státní imunitou a imunitami představitelů cizích států.

3.3.1 Imunita *ratione materiae*

Lord Millett z britské Sněmovny lordů popsal imunitu *ratione materiae* velmi výstižně: „This is a subject-matter immunity. It operates to prevent the official and governmental acts of one state from being called into question in proceedings before the courts of another, and only incidentally confers immunity on the individual. It is therefore a narrower immunity [compared to immunity *ratione personae*] but it is more widely available. It is available to former heads of state and heads of diplomatic missions, and any one whose conduct in the exercise of the authority of the state is afterwards called into question, whether he acted as head of government, government minister, military commander or chief of police, or subordinate public official. The immunity is the same whatever the rank of the office-holder. This too is common ground. It is an immunity from the civil and criminal jurisdiction of foreign national courts but only in respect of governmental or official acts. The exercise of authority by the military and security forces of the state is the paradigm example of such conduct. The immunity finds its rationale in the equality of sovereign states and the doctrine of non-interference in the internal affairs of other states [...]“⁷⁶

Co je tedy imunita *ratione materiae*? Imunita *ratione materiae* (funkční imunita) se vztahuje na úkony představitelů cizích států vykonané v jejich oficiálním postavení.⁷⁷ Tyto úkony jsou považovány za úkony samotného cizího státu. Odpovědný za ně je tak pouze cizí stát samotný. Daný představitel státu za ně nenese odpovědnost civilní ani trestní.⁷⁸

Imunita *ratione materiae* nezaniká představiteli státu s koncem jeho úřední funkce⁷⁹ a lze se jí dovolat vůči všem státům.⁸⁰ Pokrývá všechny státní úředníky a představitele vykonávající veřejné funkce. Její uplatnění je tak rozsáhlé.

⁷⁶ House of Lords, 24. 3. 1999, *Regina v. Bartle and the Commissioner of Police for the Metropolis and Others Ex Parte Pinochet*, dostupný na: <https://publications.parliament.uk/pa/ld199899/ldjudg-mt/jd990324/pino1.htm> (cit. 22. 10. 2017), stanovisko lorda Milletta.

⁷⁷ CABAN, P. *Jurisdikční imunity států*. IFEC, 2007, s. 102.

⁷⁸ House of Lords, 24. 3. 1999, *Regina v. Bartle and the Commissioner of Police for the Metropolis and Others Ex Parte Pinochet*, stanovisko lorda Milletta.

⁷⁹ *Id.*, stanovisko lorda Savillea of Newdigate („[I]n general under customary international law a former head of state does enjoy immunity from criminal proceedings in other countries in respect of what he did in his official capacity as head of state. This form of immunity is known as immunity *ratione materiae*“).

⁸⁰ CABAN, P. *Jurisdikční imunity států*. IFEC, 2007, s. 103.

Z imunity *ratione materiae* ale existují výjimky. Výjimka z imunity *ratione materiae* se uplatní v případě, že státní představitel spáchá zločin podle mezinárodního práva. Mezi tyto zločiny patří genocida, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny. Za takový zločin je trestně zodpovědný pachatel tohoto činu a odpovědnost má i domovský stát pachatele.⁸¹

Někdy je mezi výjimky z imunity *ratione materiae* řazeno taktéž mučení, ale o tom neapanuje úplná shoda.⁸² V tomto ohledu je třeba zmínit Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání⁸³ (dále také jako „Úmluva proti mučení“) z roku 1984, která vstoupila v platnost v roce 1987.

Článek 1 této úmluvy definuje mučení v případech, kdy je spácháno veřejným činitelem:

„1. Pro účely této Úmluvy výraz ‚mučení‘ znamená jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem získat od něho nebo od třetí osoby informace nebo přiznání, potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej nebo třetí osobu nebo z jakéhokoli jiného důvodu založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když taková bolest nebo utrpení jsou působeny veřejným činitelem nebo jinou osobou jednajícím z úředního pověření nebo z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem. Toto vymezení nezahrnuje bolest nebo utrpení, které vznikají pouze v důsledku zákonných sankcí, jsou od těchto sankcí neoddělitelné nebo jsou jimi vyvolány náhodou.

2. Tento článek je bez újmy jakémukoli mezinárodnímu dokumentu nebo národnímu zákonodárství, jež obsahují či mohou obsahovat ustanovení širšího použití.“⁸⁴

Cílem Úmluvy proti mučení je trestat případy mučení spáchané veřejným činitelem. Článek 5 tak stanoví rozsah trestní jurisdikce smluvních stran následovně:

„1. Každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, přijme taková opatření, jež mohou být nutná k založení jeho soudní pravomoci nad trestnými činy uvedenými v článku 4, v následujících případech:

- a) jsou-li trestné činy spáchány na území pod jeho jurisdikcí nebo na palubě lodi či letadla registrovaného v tomto státě;
- b) je-li domnělý pachatel státním příslušníkem tohoto státu;
- c) je-li oběť státním příslušníkem tohoto státu a tento stát to považuje za vhodné.

2. Každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, přijme rovněž taková opatření, jež se mohou ukázat jako nutná k založení jeho jurisdikce nad takovými trestnými činy v případech, kdy domnělý pachatel se nachází na kterémkoli území pod jeho jurisdikcí a nevzdá-li ho v souladu s článkem 8 některému ze států uvedených v odstavci 1 tohoto článku.

⁸¹ *Id.*, s. 104.

⁸² *Id.*, pozn. pod čarou 289.

⁸³ Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání, dostupná na: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx> (cit. 22. 10. 2017).

⁸⁴ Úmluva proti mučení, vyhláška ministra zahraničních věcí č. 143/1988 Sb. ze dne 18. 8. 1988, dostupná na: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20135&tmplid=50> (cit. 22. 10. 2017), čl. 1.

3. Tato Úmluva nevyklučuje žádnou trestní pravomoc vykonávanou v souladu s vnitrostátním právem.⁸⁵

V souvislosti se vztahem mezi imunitou *ratione materiae* a zločinem mučení můžeme zmínit dvě rozhodnutí britské Sněmovny lordů ohledně generála Pinocheta. V těchto případech se jednalo o to, zda je bývalá hlava státu zodpovědná za akty mučení spáchané po dobu výkonu své funkce.

Sněmovna lordů nejprve rozhodla, že imunita *ratione materiae* se neaplikovala, protože akty mučení nelze považovat za součást výkonu funkce hlavy státu.⁸⁶ V druhém rozhodnutí však Sněmovna lordů v jiném složení tuto analýzu odmítla. Rozhodla, že imunita *ratione materiae* chrání všechny úkony hlavy státu vykonané během její funkce se dvěma výjimkami: (i) trestnými činy spáchanými hlavou státu pro její radost či osobní prospěch a (ii) úkony, které zakazují normy mezinárodního práva mající status *ius cogens*.⁸⁷

Sněmovna lordů v tomto druhém rozhodnutí rozhodla, že generál Pinochet se dopustil aktů mučení v rámci své veřejné funkce, ale imunita *ratione materiae* se pro tyto akty neuplatní, protože se na tento případ aplikuje Úmluva proti mučení: „So far as the states that are parties to the Convention are concerned, I cannot see how, so far as torture is concerned, this immunity can exist consistently with the terms of that Convention. Each state party has agreed that the other state parties can exercise jurisdiction over alleged official torturers found within their territories, by extraditing them or referring them to their own appropriate authorities for prosecution; and thus to my mind can hardly simultaneously claim an immunity from extradition or prosecution that is necessarily based on the official nature of the alleged torture.“⁸⁸

Sněmovna lordů tak připustila trestněprávní odpovědnost generála Pinocheta v tomto případě.

Státní úředníci ale stále požívají imunity v civilních řízeních v jiných státech ohledně aktů mučení, které nebyly vykonány ve státě soudu.⁸⁹

⁸⁵ *Id.*, čl. 5.

⁸⁶ House of Lords, 25. 11. 1998, *Regina v. Bartle and the Commissioner of Police for the Metropolis and others Ex Parte Pinochet*, dostupný na: <https://publications.parliament.uk/pa/ld199899/ldjudgm/jd981125/pino01.htm> (cit. 22. 10. 2017).

⁸⁷ House of Lords, 24. 3. 1999, *Regina v. Bartle and the Commissioner of Police for the Metropolis and Others Ex Parte Pinochet*, stanovisko lorda Hope of Craighead („It may be said that it is not one of the functions of a head of state to commit acts which are criminal according to the laws and constitution of his own state or which customary international law regards as criminal. But I consider that this approach to the question is unsound in principle. The principle of immunity *ratione materiae* protects all acts which the head of state has performed in the exercise of the functions of government. The purpose for which they were performed protects these acts from any further analysis. There are only two exceptions to this approach which customary international law has recognised. The first relates to criminal acts which the head of state did under the colour of his authority as head of state but which were in reality for his own pleasure or benefit [...]. The second relates to acts the prohibition of which has acquired the status under international law of *jus cogens*“).

⁸⁸ *Id.*, stanovisko lorda Savillea of Newdigate.

⁸⁹ House of Lords, 14. 6. 2006, *Jones v. Saudi Arabia* [2006] UKHL 26.

3.3.2 Imunita *ratione personae*

Lord Millett z britské Sněmovny lordů popsal velmi výstižně imunitu *ratione personae* a její účel:

„Immunity *ratione personae* is a status immunity. An individual who enjoys its protection does so because of his official status. It enures for his benefit only so long as he holds office. While he does so he enjoys absolute immunity from the civil and criminal jurisdiction of the national courts of foreign states. But it is only narrowly available. It is confined to serving heads of state and heads of diplomatic missions, their families and servants. It is not available to serving heads of government who are not also heads of state, military commanders and those in charge of the security forces, or their subordinates. It would have been available to Hitler but not to Mussolini or Tojo [...]

The immunity of a serving head of state is enjoyed by reason of his special status as the holder of his state's highest office. He is regarded as the personal embodiment of the state itself. It would be an affront to the dignity and sovereignty of the state which he personifies and a denial of the equality of sovereign states to subject him to the jurisdiction of the municipal courts of another state, whether in respect of his public acts or private affairs. His person is inviolable; he is not liable to be arrested or detained on any ground whatever. The head of a diplomatic mission represents his head of state and thus embodies the sending state in the territory of the receiving state. While he remains in office he is entitled to the same absolute immunity as his head of state in relation both to his public and private acts.“⁹⁰

Co je tedy imunita *ratione personae*? Imunita *ratione personae* (osobní imunita) chrání představitele cizího státu, kteří vykonávají veřejné funkce ve prospěch svého státu i mimo území svého domovského státu.⁹¹ Jak podotkl Mezinárodní soudní dvůr, jedná se například o diplomaty, hlavy států, premiéry či ministry zahraničních věcí.⁹²

Kategorie osob požívajících této imunity je tak menší než v případě imunity *ratione materiae*.⁹³ Diplomatická a konzulární imunita bude podrobněji zmíněna níže.⁹⁴

Výše uvedení představitelé cizího státu požívají imunity *ratione personae*, které pokrývá úkony jak úřední, tak soukromé povahy, aby poskytla plnou ochranu

⁹⁰ House of Lords, 24. 3. 1999, *Regina v. Bartle and the Commissioner of Police for the Metropolis and Others Ex Parte Pinochet*, stanovisko lorda Milletta.

⁹¹ CABAN, P. *Jurisdikční imunity států*. IFEC, 2007, s. 103.

⁹² Mezinárodní soudní dvůr, 14. 2. 2002, *Case concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium)*, 2002 I.C.J. 3, dostupný na: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/121/121-20020214-JUD-01-00-EN.pdf> (cit. 21. 10 2017), bod 51 („The Court would observe at the outset that in international law it is firmly established that, as also diplomatic and consular agents, certain holders of high-ranking office in a State, such as the Head of State, Head of Government and Minister for Foreign Affairs, enjoy immunities from jurisdiction in other States, both civil and criminal“).

⁹³ House of Lords, 24. 3. 1999, *Regina v. Bartle and the Commissioner of Police for the Metropolis and Others Ex Parte Pinochet*, stanovisko lorda Milletta.

⁹⁴ Viz kapitola 3.3.3.

proti civilní a trestní odpovědnosti představitelům cizího státu při jejich působení v cizině. Imunita *ratione personae* je absolutní.

Mezinárodní soudní dvůr tento princip vysvětlil v případě *Case concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000*, ve kterém Belgie vydala zatykač na sloužícího ministra zahraničních věcí Demokratické republiky Kongo. Soud poznamenal:

„The Court accordingly concludes that the functions of a Minister for Foreign Affairs are such that, throughout the duration of his or her office, he or she when abroad enjoys full immunity from criminal jurisdiction and inviolability.

55. In this respect, no distinction can be drawn between acts performed by a Minister for Foreign Affairs in an ‘official’ capacity, and those claimed to have been performed in a ‘private capacity’, or, for that matter, between acts performed before the person concerned assumed office as Minister for Foreign Affairs and acts committed during the period of office.“⁹⁵

Toto je druhý rozdíl oproti imunitě *ratione materiae*, která se vztahuje pouze na úkony veřejné povahy vykonané v rámci veřejné funkce.

Imunita *ratione personae* se dále vztahuje na úkony provedené během funkčního období a i na úkony před nástupem do funkce,⁹⁶ v čemž můžeme spatřovat třetí rozdíl od imunity *ratione materiae*.

Čtvrtý rozdíl oproti imunitě *ratione materiae* spočívá v tom, že imunita *ratione personae* se aplikuje pouze po dobu výkonu státních funkcí, oproti tomu imunita *ratione materiae* nezaniká s koncem výkonu úřední funkce.

Po dobu výkonu funkce neexistuje z imunity *ratione personae* stejná výjimka tak, jako tomu je v případě imunity *ratione materiae*. Mezinárodní soudní dvůr se v této věci vyjádřil následovně: „The Court has carefully examined State practice, including national legislation and those few decisions of national higher courts, such as the House of Lords or the French Court of Cassation. It has been unable to deduce from this practice that there exists under customary international law any form of exception to the rule according immunity from criminal jurisdiction and inviolability to incumbent Ministers for Foreign Affairs, where they are suspected of having committed war crimes or crimes against humanity.“⁹⁷

Nicméně imunita *ratione personae* zaniká s koncem funkce, a tak Mezinárodní soudní dvůr vysvětlil v případě *Case concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000*, že například ministr zahraničních věcí potom, co skončí ve funkci, může být trestně stíhán za úkony spáchané před nástupem do funkce, po odchodu z funkce, a dokonce i pro úkony provedené během svého působení ve funkci, pokud tyto poslední úkony byly soukromé povahy.⁹⁸

⁹⁵ Mezinárodní soudní dvůr, 14. 2. 2002, *Case concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium)*, 2002 I.C.J. 3, body 54–55.

⁹⁶ *Id.*, bod 55.

⁹⁷ *Id.*, bod 58.

⁹⁸ *Id.*, bod 61 („Thirdly, after a person ceases to hold the office of Minister for Foreign Affairs, he or she will no longer enjoy all of the immunities accorded by international law in other States. Provided that it has jurisdiction under international law, a court of one State may try a former Minister for

Mezi další limity imunity *ratione personae* zmíněné Mezinárodním soudním dvorem patří zaprvé to, že daný představitel může být trestně souzen ve svém domovském státě.⁹⁹ Zadruhé se domovský stát může také rozhodnout o zřeknutí se imunity *ratione personae* svého představitele, například ministra zahraničních věcí.¹⁰⁰ Posledním limitem imunity *ratione personae* je to, že daný představitel cizího státu může být stíhán před mezinárodním soudem, jako je například Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii či Rwandu a Mezinárodní trestní soud.¹⁰¹

Úmluva OSN o jurisdikčních imunitách států a jejich majetku nemá vliv na výsady a imunity, které jsou podle mezinárodního práva přiznávány hlavám státu *ratione personae*. To stanovuje článek 3 odst. 2 Úmluvy OSN, který upravuje výsady a imunity nedotčené Úmluvou OSN.

3.3.3 Diplomatická a konzulární imunita

Specifickou aplikací imunit *ratione materiae* a *ratione personae* je diplomatická imunita.

Na rozdíl od státní imunity mezi státy panovala značná shoda ohledně mezinárodního obyčejového práva diplomatické imunity a toto právo bylo kodifikováno ve Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích již v roce 1961.

Právo diplomatických imunit se od té doby moc nezměnilo. Naopak právo státních imunit prodělalo v některých státech razantní změnu od absolutního k restriktivnímu pojetí, jak již bylo popsáno výše.¹⁰²

Cílem diplomatické imunity je zajistit fungování diplomatických vztahů.

Diplomatická imunita chrání diplomaty cizího státu působící v diplomatické misi. Až na výjimky je diplomatická imunita absolutní. Diplomatické zástupci jsou

---

Foreign Affairs of another State in respect of acts committed prior or subsequent to his or her period of office, as well as in respect of acts committed during that period of office in a private capacity“).

⁹⁹ *Ibid.* („Accordingly, the immunities enjoyed under international law by an incumbent or former Minister for Foreign Affairs do not represent a bar to criminal prosecution in certain circumstances. First, such persons enjoy no criminal immunity under international law in their own countries, and may thus be tried by those countries’ courts in accordance with the relevant rules of domestic law“).

¹⁰⁰ *Ibid.* („Secondly, they will cease to enjoy immunity from foreign jurisdiction if the State which they represent or have represented decides to waive that immunity“).

¹⁰¹ *Ibid.* („Fourthly, an incumbent or former Minister for Foreign Affairs may be subject to criminal proceedings before certain international criminal courts, where they have jurisdiction. Examples include the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, and the International Criminal Tribunal for Rwanda, established pursuant to Security Council resolutions under Chapter VII of the United Nations Charter, and the future International Criminal Court created by the 1998 Rome Convention. The latter’s Statute expressly provides, in Article 27, paragraph 2, that “[i]mmunities or special procedural rules which may attach to the official capacity of a person, whether under national or international law, shall not bar the Court from exercising its jurisdiction over such a person“).

¹⁰² Viz kapitola 1, Historický vývoj: od absolutního k restriktivnímu pojetí státní imunity.